

Continuation of the Alon HaDeracha that is not printed in the text in the above link:

דוקא דוגמא אחרונה זו מבררת את דרך חז"ל... לראות ולהראות את הרוחני בתוך הגשמי; הקו הזה (הרכיבה על חמור) המקרי בעיני רוב הקוראים, בעיני חז"ל הוא משמש צד שוה, המבליט את הקשר הפנימי בין שלושת המאורעות הללו.

הזיהוי הזה בין שלושת החמורים נתפרש באופנים שונים בספרותנו: לאחרונה כתב על כך [הירשנזאהן](#) בספרו "נימוקי רש"י", סעאיגי (רומניה תר"ץ):

אמנם הרעיון הנלמד מזה, הוא שמשל למד מזריזותיה דאברהם, אז שידע שהולך לעקוד את בנו, אבל אחרי שזה מצות ה', חבש בעצמו את חמורו. וכן עשה משה, עם שידע שמוליך אשתו ובניו למקום סכנה; אמנם אחרי שדבר ה' שהוא ילך, הרכיב בעצמו את אשתו ובניו על החמור. וכן לעתיד לבוא בעת שכל העמים יצורו על ירושלים ויצא חצי העיר בגולה, יבוא עני ורוכב על החמור להציל את העיר, בבטחוננו כי ה' שלחו. רעיון זה או כיוצא בזה מעוטף באגדה הזאת ישמע חכם ויוסיף לקח ולא יקח את הדברים כפשוטם.

רש"י אינו מביא אגדה בגלל עומקה או יופיה אלא בגלל היותה מיישבת תמיהה בפסוק, ולכן הביאה במקומנו ולא הביא בשני המקומות האחרים. לכלל זה יש לשים לב גם בהביא רש"י את הזהוי של "האנשים" עם דתן ואבירם ובהוציאו את המילה מתו ממשמעותה.

[*] בספר הידוע העוסק במשמעויותיהם השונות של צורות פקד ופקד ויפקד וכו' של Driver הוא דן בפרוטרוט בשאלה זו ודוחה את תפישת הראב"ע "S.R. Driver, A Treatise on the use of the Tenses in Hebrew (Oxford 1892), p. 76

שמות פרק ד

(יח) וַיִּלֶךְ מֹשֶׁה וַיָּשָׁב אֶל־יְתֵר חֵתְנוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ אֶלְכֶּה נָא וְאֶשׁוּבָה אֶל־אֶחָי אֲשֶׁר־בְּמִצְרָיִם וְאַרְאֶה הַעֹשֶׂים חַיִּים וַיֹּאמֶר יְתֵרוֹ לְמֹשֶׁה לָךְ לְשָׁלוֹם:

v (יט) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר לָךְ נָשָׁב מִצְרָיִם כִּי־מָלְאוּ כָל־הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת־נַפְשְׁךָ:

v (כ) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־אִשְׁתּוֹ וְאֶת־בָּנָיו וַיָּרֻכְבּוּ עַל־הַחֲמֹר וַיָּשָׁב אֶרְצָה מִצְרָיִם וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־מִטֵּה הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ:

(כא) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּלִכְתָּךְ לְשׁוּב מִצְרָיִם רְאֵה כָל־הַמְּפֹתִים אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי בְיָדְךָ וַעֲשִׂיתָם לִפְנֵי פְרַעֲה וְאָנֹכִי אַחֲזִיק אֶת־לְבָבִי וְלֹא יִשְׁלַח אֶת־הָעַם:

(כב) וְאָמַרְתָּ אֶל־פְּרַעֲה כֹה אָמַר יְהוָה בְּנִי בְכִרִי יִשְׂרָאֵל:

v (כג) וַאֲמַר אֵלָיו שְׁלַח אֶת־בְּנִי וַיַּעַבְדֵנִי וְתִמְאַן לְשַׁלְחֹה הִנֵּה אָנֹכִי הֹרֵג אֶת־בְּנֶךָ בְּכַרְךָ:

Alef.

1. HaShem had Commaned Moshe to return to Egypt already in Shemot 3:10 ff.:

שמות פרק ג

(י) וַעֲתָה לָכֵה וְאֶשְׁלַחְךָ אֶל־פְּרַעֲה וְהוֹצֵא אֶת־עַמִּי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם....

So why is this Command being repeated once again?

- 2.

בראשית פרק ד

(א) וְהָאָדָם יָדַע אֶת־חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתְּהַר וַתֵּלֶד וַתִּלְדָּ אֶת־קַיִן וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת־יְהוָה:
רש"י

(א) והאדם ידע - כבר קודם הענין של מעלה, קודם שחטא ונטרד מגן עדן, וכן ההריון והלידה, שאם כתב וידע אדם נשמע שלאחר שנטרדע היו לו בנים:

בראשית פרק כא

(א) וַיִּלְוֶק פֶּקֶד אֶת־שָׂרָה כְּאִשֶּׁר אָמַר וַיַּעַשׂ יִקְוֶק לְשָׂרָה כְּאִשֶּׁר דָּבַר: רש"י

כאשר דבר - בלידה. והיכן היא אמירה והיכן הוא דבור, אמירה (לעיל יז ט) ויאמר אלקים אבל שרה אשתך וגו', דבור (שם טו א) היה דבר ה' אל אברהם, בברית בין הבתרים, ושם נאמר (שם ד) לא יירשך זה וגו', והביא היורש משרה:

In the two cases where Nechama cites RaShI, the pluperfect is indicated by the subject noun being listed before the verb. But in the instance of Shemot 4:19, the verb is listed before the subject noun, suggesting that it is not the pluperfect.

3. According to RaMBaM, Moshe first tells Yitro about his intentions to return to Egypt to check up on his countrymen, and is prepared to leave his family behind in Midyan. At this point, HaShem Tells him that it is safe in Egypt and Moshe decides to take his family.

Ohr HaChayim assumes that the assurance by HaShem immediately follows the original Commandment to return to Egypt. When Moshe shows no fear other than for the success of the mission, HaShem Assures him that his detractors will not cause him any problems.

Beit.

1. The question that the two commentators grapple with, is when did God's Reassurance that it was safe for Moshe to return to Egypt take place?
2. R. Avraham b. HaRaMBaM appears to agree with RaMBaM, that his fears regarding being persecuted by the same people who had sought to punish him after his killing an Egyptian taskmaster so many years before:

שמות פרק ב

(יא) וַיְהִי בַיָּמִים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל־אֶחָיו וַיֵּרָא בְּסִבְלַתָּם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרַיִם מִכָּה אִישׁ־עִבְרִי מֵאֲחֵיו: (יב) וַיִּפֶן כֹּה וְכֹה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיֵּרָא אֶת־הַמִּצְרִי וַיִּטְמְנֵהוּ בַחֹזֶל:

(יג) וַיֵּצֵא בַיּוֹם הַשֵּׁנִי וְהַנֶּה שְׁנֵי־אֲנָשִׁים עִבְרִים נֹצִים וַיֹּאמֶר לְרָשָׁע לָמָּה תִּפְּהוּ רַעְךָ:

(יד) וַיֹּאמֶר מִי שְׁמֶךָ לְאִישׁ שֶׁר וְשִׁפְטָ עָלַינוּ הַלְהַרְגֵנִי אֶתְּהָ אֲמַר כְּאִשֶּׁר הִרְגַת אֶת־הַמִּצְרִי וַיֵּרָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אָכֵן נֹדַע הַדָּבָר:

(טו) וַיִּשְׁמַע פְּרַעֲהַ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּבְקֶשׁ לַהֲרֹג אֶת־מֹשֶׁה וַיִּבְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פְרַעֲהַ וַיֵּשֶׁב בְּאֶרְץ־מִדְיָן וַיֵּשֶׁב עַל־הַבְּאֵר:

occurred to him upon asking his father-in-law for permission to return to Egypt.

ShaDaL parallels the time frame that Ohr HaChayim asserts, i.e., that in order to avert any stalling on Moshe's part re his return to Egypt, HaShem, rather than Waiting until Moshe talks to Yitro, immediately Confirms that he did not have to fear the people who originally wished to punish him for taking action against the taskmaster.

3. The fact that HaShem does not Ask Moshe to return to Egypt to redeem the Jews until we are given the information that the previous Pharaoh had died:

שמות פרק ב

(כג) וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִן־הָעֲבֹדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שׁוֹעֲתָם אֶל־הָאֱלֹקִים מִן־הָעֲבֹדָה:

Implies that Moshe would not have considered returning before he learned that the Pharaoh that had tried to punish him was no longer alive.

Gimel.

1. Ibn Ezra is perturbed by the implication that the little baby Eliezer who was only eight days old was being described in the verse, i.e., “וירכיבם” — “and he caused them to ride”, as also “riding” on the donkey, when the only one about whom this could truly be said is Tziporra and he older son, Gershom. Eliezer would have to be held by his mother rather than straddle the animal.

2.

בראשית פרק ל

(כו) תָּנָה אֶת־נָשִׁי וְאֶת־יְלָדָיו אֲשֶׁר עֲבַדְתִּי אֵתְךָ בְּהוֹ וְאֶלְכָה כִּי אֶתָּה יְדַעְתָּ אֶת־עֲבַדְתִּי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ:

Even though the arrangement between Yaakov and Lavan was that the former would work in order to be allowed to marry the latter's daughters, the text gives the implication that Yaakov was working on behalf of his children as well.

3.

תהלים פרק צט

(ו) מִיָּשָׁה וְאֶהְרֹן בְּכֹהֲנָיו וְשִׁמוּאֵל בְּקִרְאֵי שְׁמוֹ קִרְאִים אֶל־יְהוָה וְהוּא יַעֲנֵם:

Although the verse states that all three individuals mentioned called out to HaShem and were answered, there is no textual indication that Aharon ever called out to HaShem. The common difficulty in all three of these texts is that they suggest certain actions were engaged in by individuals who clearly did not do these things.

4.

תהלים פרק צט

(ז) בְּעִמּוּד עֵגֶן יְדַבֵּר אֲלֵיהֶם שְׁמָרוּ עֲדֹתָיו וְחָק גִּתְּנִי־לָמוֹ:

אבן עזרא תהלים פרק צט

(ז) בעמוד ענן אליהם - ישוב אל משה ואהרן, ואין שמואל עמהם כמו (מלכים א' ב:ה) "וישם דמי מלחמה בשלום" שב אל יואב לבדו ולא עמשא, וכמוהו רבים וטעם לאמר על משה ואהרן שהם שומרי עדותיו בעבור היותם אמצעיים בין השם ובין ישראל והעדויות והחקים שנתן להם השם שמרום לאמרם כן לישראל ולא יוסיפו ולא יגרעו וזה הוא שבחם כי אין צורך לזכור עליה' ששמרו התור':

מלכים א פרק ב

(ה) וְגַם אֶתָּה יְדַעְתָּ אֵתְךָ אֲשֶׁר־עָשָׂה לִי יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה אֲשֶׁר עָשָׂה לְשִׁנְי־שָׂרֵי צְבָאוֹת יִשְׂרָאֵל לְאַבְנֵר בֶּן־נֵר וְלַעֲמִשָּׂא בֶן־יִתְרֵל נִיהַרְגָם וַיִּשְׂם דַּמִּי־מִלְחָמָה בְּשֵׁלֶם וַיִּתֵּן דַּמִּי מִלְחָמָה בְּחֶגְרָתוֹ אֲשֶׁר בְּמַתְנֵיוֹ וַבְּנֻעְלוֹ אֲשֶׁר בְּרַגְלָיו:

Moreover thou knowest also what Yoan the son of Tteruia did unto me, even what he did to the two captains of the hosts of Israel, unto Aher the son of Nejr and unto Amasa the son of Yeter, whom he slew, and shed the blood of war in peace, and put the blood of war upon his girdle that was about his loins, and in his shoes that were on his feet.

שמואל ב פרק ג

(כו) וַיֵּצֵא יוֹאָב מֵעַם דָּוִד וַיִּשְׁלַח מִלְּאָכִים אַחֲרָיו אַבְנֵר וַיֵּשְׁבוּ אֵתוֹ מִבְּזוֹר הַסָּרָה וְדָוִד לֹא יָדָע:

(כז) וַיֵּשֶׁב אַבְנֵר חֲבֵרוֹן וַיִּטְהַר יוֹאָב אֶל־תְּנוּךְ הַשַּׁעַר לְדַבֵּר אֵתוֹ בְּשֵׁלֵי וַיִּכְהוּ שֵׁם הַחֲמִשׁ וַיָּמַת בְּדָם עָשָׂה־אֵל אֲחִיו:

שמואל ב פרק כ

(ט) וַיֹּאמֶר יוֹאָב לַעֲמִשָּׂא הַשְּׁלֹם אֶתָּה אֲחִי וַתִּחַזַּד־יְדֵי־יָמַיִן יוֹאָב בְּזָקוֹן עֲמִשָּׂא לְנִשְׁק־לוֹ:

(י) ועמשה לא-נשמר בחרבו אשר ביד-יואב ויפהו בזה אל-החמש וישפך מעיו ארצה ולא-שנה לו וימת ס ויואב ואבישי אחיו רדף אחרי שבע בן-בכרי:

Even though the term “דמי מלחמה” would only apply to Avner, and not to Amasa with respect to how Yoav does away with them, the text in I Melachim appears to apply it to both of these men.

5. after stating that Moshe and Aharon (Tehillim 97:7) “Shamru Eidotav”, Ibn Ezra explains that when HaShem would speak to them regarding some sort of Mitzva—“VaYedaber”—it was with the assumption that they in turn would relay the information to the Jewish people—“Leimor”.

Daled.

1. With respect to the source in Pirkei D’Rabbi Eliezer that links Avraham, Moshe and Moshiach via their “donkeys”:
Akeidat Yitzchak interprets the symbolism as representing making one’s Yetzer HaRa subservient to his Yetzer HaTov.
Abrabanel understands the symbolism as relating to wholeness in theological belief.
- 2.

בראשית פרק כב

(ג) וישלם אברהם בבקר ויחבש את-חמורו וילקח את-שני נעריו איתו ואת יצחק בנו ויבקע עצי עלה ויקם וילך אל-המקום אשר-אמר לו האלקים:

RaShI does not comment on this verse because the word “Chamoro” makes perfect sense within its own context. There is no need to resort to the Midrash to lend better understanding to the literal sense of the text.

זכריה פרק ט

(ט) גילי מאד בת-ציון הריעי בת ירושלים הנה מלך יבוא לך צדיק ונושע הוא עני ורכב על-חמור ועל-עיר בן-אתנות:

Similarly in this instance, there is no need to invoke a special interpretation of the “Chamor” in this verse, the phrase representing the humility of the Moshiach, and therefore RaShI does not invoke Pirkei D’Rabbi Eliezer.

שמות פרק ד

(כ) וילקח משה את-אשתו ואת-בניו וירכבם על-החמר וישב ארצה מצרים ויקח משה את-מטה רש"י

(כ) על החמר - חמור המיוחד, הוא החמור שחבש אברהם לעקידת יצחק והוא שעתיד מלך המשיח להגלות עליו, שנאמר (זכריה ט ט) עני ורכב על חמור:

In this instance, the use of the “Heh HaYedia” in connection to “Chamor” suggests something special about the animal that was used, and therefore caused RaShI to invoke the approach of Pirkei D’Rabbi Eliezer.

Heh.

- 1) דברי דוד שמות פרק ד פסוק יט
(יט) [כי מתו וגו'] אלא שירדו מנכסיהם. י"מ שזה מוכח מדאמר “המבקשים את נפשך” ולא אמר “אשר בקשו את נפשך”, אלא דעדיין הם חיים ומ"ש “כי מתו” פירושו כי ירדו מנכסיהם וא"כ עדיין מבקשים אלא שאין יכולת בידם לעשות עמך רע מחמת שעניים הם:
- 2) One might have thought that Moshe was speaking for himself. Therefore RaShI is pointing out that you have to see v. 23 as a continuation of v. 22.

פירוש הריב"א על התורה שמות פרשת שמות פרק ד פסוק כג (כג) ואמר אליך שלח את עמי ויעבדני. מקרא זה מוסב למקרא שלפניו "ואמרת אל פרעה" --תאמר לפרעה "ואמר אליך":

Vav.

שמות ב

ה וַתֵּרַד בַּת־פְּרֹעַה לְרִחֹץ עַל־הַיָּאֵר וַגִּעַרְתִּיהָ הִלְכַת עַל־יַד הַיָּאֵר וַתֵּרָא אֶת־הַתִּבְּהַּ בְּתוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח אֶת־אֶמְתָּהּ וַתִּקְרָהּ:

1. RaShI wishes the adverbial prepositional phrase "Al HaY'or" to be modifying the verb "VaTeired", rather than the infinitive "LiRechotz". Bathing can take place in all sorts of places, but this "going down" was specifically to the river.
2. Since the Ta'amim for "LiRechotz Al HaY'or", i.e., Munach followed by Zakef Katan, are always paired together, to suggest that the verse should be read in a manner that would involve reordering these words goes against the Ta'amim assigned to them.
3. RaMBaN:
  - a. "Al HaY'or" = "El HaY'or" (For RaShI, if the preposition is modifying the verb "VaYeired", then "El"(to) is more appropriate than "Al" (on).
  - b. If one wishes to preserve the common understanding of "Al" then perhaps there were steps in the river and one can proceed to higher or lower levels within the river.
  - c. "Al HaY'or" = "B'Y'or".

b. and c. work with the Ta'amim, but not a.

Zayin.

יח וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיָּשָׁב אֶל־יִתְרֵי חֲתָנָיו אֲשֶׁר־בְּמִצְרַיִם

(2) וַאֲרָאָה הָעוֹדֵם חַיִּים וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ לְמֹשֶׁה לָּךְ לְשָׁלוֹם:

1. I don't agree with the premise of this question. The Etnachta, which marks the mid-point of the verse, appears under the word "Chaim" and not under "BeMitzrayim." So the verse is properly divided in my view.
- 2.

זָקַף קֶטֶן <-- "במצרים"
 רְבִיעַ פְּשֻטָא <-- "חתנו"; "לו"; "נא"; "ואשובה"

Perhaps the strange arrangement of Ta'amim is due to the fact that Moshe, who was invited by Yitro to stay in Midian in recognition of the good deed that he performed on behalf of Yitro's daughters, has to ask permission from him to be able to return to Egypt, despite having been Commanded to do so by HaShem.

3.

(יח) וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיָּשָׁב אֶל־יִתְרֵי חֲתָנָיו וַיֹּאמֶר לּוֹ אֲלֵכֶּה נָא וְאֲשׁוּבָה אֶל־אֶחָי אֲשֶׁר־בְּמִצְרַיִם וַאֲרָאָה הָעוֹדֵם חַיִּים וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ לְמֹשֶׁה לָּךְ לְשָׁלוֹם:
 (יט) וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְוָן לֵב שָׁב מִצְרַיִם כִּי־מָתוּ כָּל־הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת־נַפְשְׁךָ:
 (כא) וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ אֶל־מֹשֶׁה בְּלִבְתֶּךָ לָשׁוּב מִצְרַיִם רְאֵה כָּל־הַמִּפְתִּים אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי בְיָדְךָ וְעָשִׂיתָם לִפְנֵי פְרֹעָה וְאֲנִי אֲחַזֵּק אֶת־לְבָבוֹ וְלֹא יִשְׁלַח אֶת־הָעַם:

מלבי"ם שמות פרשת שמות פרק ד פסוק יח
וילך משה. הלך ליטול רשות מיתרו, וחז"ל אמרו שנשבע לו שלא יצא בלא רשותו, ויאמר לו אלכה
ואשובה, ה' אמר לו לכה ואשלחך אל פרעה ואח"כ אמר לו ובאת אתה וזקני ישראל ואמרתם אליו
וכו' ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלך ושלחתי את ידי והכיתי את מצרים, שפשטות
הדברים מורים שהיה השליחות רק שילך אל פרעה ויתרה בו שישלח את ישראל לחוג במדבר,
ופרעה לא ישמע לו ואז יכה ה' בעצמו את מצרים שלא ע"י משה, וא"כ לא היה שליחותו רק על
ההתראה הראשונה שיתרה את פרעה, וכן שיבשר לישראל שה' פקד אותם, ובזה כבר עשה
שליחותו, כי המותר יעשה ה' בעצמו, ועפ"ז לא היה צריך ללכת למצרים רק על ימים אחדים, וע"כ
היה בדעת משה שאחר שיגמור שליחות זה ישוב למדין, ועז"א אלכה נא ואשובה וכו' ואראה העודם
חיים, שהיא הליכה לפי שעה ע"מ לשוב למדין, בפרט שאחר שמשה ברח ממצרים ע"י שהרג את
המצרי, היה מתירא מפני גואלי הדם של המצרי שיבקשו להרגו שלהעמים הקדמונים היה חוב על
גואלי הדם לנקום נקמת הנרצח, והגם שבעוד יעסוק בשליחותו הבטיחו ה' כי אהיה עמך, אבל אחר
שיתרה בפרעה ויגמור שליחותו היה ירא משבת שם והיה בדעתו לשוב תיכף למדין: